

Suomen lauseopin ongelmia IV¹

Nominatiivi- ja partitiivisubjektista sekä subjektin ja predikaatin numeruskongruenssista

Virittäjän viime vuosikerrassa ilmestyneessä kirjoitelmassani »Suomen lauseopin ongelmia I—III» (Vir. 1954 ss. 209—245) käsittelin mm. nominatiivin ja partitiivin käyttöä subjektin sijana sekä subjektin ja predikaatin välisen inkongruenssin — subjektin monikollinen, mutta predikaatti yksikössä — esiintymistä. Näitä seikkoja on sen jälkeen pohdittu kahdessa artikkelissa: MATTI SADENIEMI Subjektin totaalisuudesta ja partiaalisuudesta, Vir. 1955 ss. 10—18; AARNI PENTTILÄ Myöntölauseen subjektin totaalisuudesta ja partiaalisuudesta, Vir. 1955 ss. 148—161. Nämä kirjoitukset antavat minulle aihetta palata vielä asiaan. Silloinen esitykseni näyttää kaipaavan sekä selvennystä että hieman tarkistustakin.

1. Jaollisuus ja jaottomuus. SADENIEMI on mainitussa kirjoituksessaan esittänyt sellaisen käsityksen, että mm. seuraavien lauseiden subjektit ovat jaottomia: *Siihen on olemassa hyvät edellytykset. Lapissa on epäedulliset ilmastosuhteet. Miehillä oli mukanaan kirveet*² (Vir. 1955 s. 14). PENTTILÄ yhtyy tähän mielipiteeseen ja on lisäksi sitä mieltä, että saman käsitystavan mukaan on katsottava jaottomiksi myös sellaisten lauseiden kuin *Onko sinulla rahat?* ja *Minulla on nyt jauhot mukana* subjektit (Vir. 1955 ss. 150—152), joita minä olen pitänyt jaollisina (Vir. 1954 ss. 228—230). Sadeniemen ja Penttilän esittämien perustelujen nojalla olen nyt valmis yhtymään heidän kantaansa; näyttää todella olevan tarkoituksenmukaisempaa käsittää tällaiset sanat jaottomiksi. Tästä on sekin etu, että nominatiivi- ja partitiivisubjektin käyttöä sekä subjektin ja predikaatin välistä numeruskongruenssia koskevat säännöt entisestään yksinkertaistuvat (ks. tämän kirjoituksen kohtia 6 ja 9).

2. *Spesies*. PENTTILÄ on kirjoituksessaan melko laajasti käsitellyt spesieskysymystä. Hän on muodostanut uuden oppisanan »puolidefiniittinen» ja erottaa näin ollen neljä spesieskategoriaa: 1) definiittinen, 2) puolidefiniittinen, 3) indefiniittinen, 4) generelli. Uuden terminsä tarpeellisuutta hän perustelee lähinnä sillä, että »niitä sääntöjä, jotka koskevat subjektin totaalisuutta ja partiaalisuutta, sen avulla kenties voisi jonkin verran yksinkertaistaa» (Vir. 1955 s. 153). Näin hän onkin päässyt suhteellisen yksinkertaiselta näyt-

¹ Luvut I—III Virittäjässä 1954 ss. 209—245.

² PENTTILÄ on epäilemättä oikeassa siinä, ettei tämä lause välttämättä edellytä kirveitä olevan yhtä monta kuin miehiä (ks. Vir. 1955 s. 151).

tävään sääntöön (mps. 160), mutta kirjoituksesta käy ilmi, ettei se ole tarkoitettu sananmukaisesti ymmärrettäväksi. Kun Penttilän sääntöön lisätään ne täydennykset, jotka ovat tarpeen, jotta se vastaisi hänen esityksestään ilmevä kantaa, saa sääntö seuraavanlaisen asun (täydennykset hakasulkeissa): »[Myöntävissä] eksistenssilauseissa³, joiden kieliopillinen subjekti on psykologisenä predikaattina, indefiniittinen monikollinen subjekti on siis [yleensä] partiaalinen, puolidefiniittinen ja definiittinen [sekä sellainen indefiniittinenkin subjekti, joka on plurale tantum ja tarkoittaa yksikköä,] totaalinen. Jos subjekti on [indefiniittinen tai] puolidefiniittinen [tai vain ikäänkuin olojen pakosta definiittinen tai omistusliitteiden tai leksikaalisten keinojen avulla osoitettu definiittiseksi], vallitsee subjektin ja predikaatin inkongruenssi, jos subjekti on [muuten] definiittinen, vallitsee lauseissa subjektin ja predikaatin kesken luvun kongruenssi.» Kun vielä otetaan huomioon, että sääntö tällaisenaakin koskee vain tietynlaisia »eksistenssilauseita» ja niistäkin vain sellaisia, jotka ovat myöntäviä ja joissa on monikollinen subjekti, olisi siinä yksinkertaisuuteen nähden toivomisen varaa. Luulenkin puolestani, että »Suomen lauseopin ongelmien» III luvussa esittämiäni suuntaviivoja (ks. Vir. 1954 ss. 224—230) noudattaen, yksityiskohtia hieman tarkistaen, päästään suurempaan yksinkertaisuuteen, kuten koetan edempänä osoittaa (ks. kohta 9).

Penttilän säännön olennaisin heikkous on mielestäni siinä, että se perustuu spesiesjakoon, mutta ei siihen, minkälainen subjektin spesies tarkoitettussa lauseessa todellisuudessa on, vaan siihen, minkälainen se olisi, ellei eräitä spesieksien vaikuttavia tekijöitä olisi olemassa. Niinpä lauseessa *Akkunaan ilmestyi pienet kädet* johtuu säännön mukaan subjektin nominatiivisuus sekä subjektin ja predikaatin välinen inkongruenssi subjektin puolidefiniittisyydestä, mutta saman seikan perusteella selitetään myös lauseet *Akkunaan ilmestyi kalpeat kasvot*, jonka subjekti on indefiniittinen, ja *Mieheltä paleltui korvat*, jonka subjekti on definiittinen (ks. PENTTILÄ Vir. 1955 ss. 158—160). Tästä on nähdäkseni tehtävä se johtopäätös, ettei spesies ole säännölle oikea lähtökohta. Pohjaksi olisi otettava sellainen ominaisuus, joka todella on näille lauseille yhteinen. Voidaan helposti havaita, että tälle lausetyypille on ominaista subjektin j a o t t o m u s, käsitettynä Sadeniemen ja Penttilän kannan mukaan, johon edellä olen yhtynyt. Penttilä nimenomaan toteakin, että »puolidefiniittiset» sanat ovat jaottomia (mpss. 151—152). Jaottomia ovat muutkin tämäntyyppisten lauseiden subjektit, sellaisetkin, jotka eivät ole »puolidefiniittisiä» ja joiden sovittaminen Penttilän sääntöön siksi tuntuu väkijäiseltä (esim. *kasvot* ja *korvat* äskeysissä esimerkeissä). Oppisana »puolidefiniittinen» ei siis näytä

³ Penttilän *eksistenssilause* ei tarkoita samaa kuin minun käyttämäni termi *eksistentiaalilause* (ks. PENTTILÄ Vir. 1955 s. 153).

edistävän säännön yksinkertaisuutta, joten tärkein tämän termin puolesta esitetty näkökohta menettää merkityksensä.⁴

Penttilä ulottaa inkongruenssin ja »puolidefiniittisyyden» keskinäisen riippuvuussuhteen vielä deskriptiivisen kieliopin ulkopuolellekin: hän näkee subjektin »puolidefiniittisyydessä» myös riittävän selityksen, varsinaisen syyn subjektin ja predikaatin inkongruenssiin. Hän sanoo, että »puolidefiniittinen ilmaus perimmältään on eräänlainen yksikkö monikollisesta asustaan huolimatta», ja päätelee sitten: »Eksistenssilauseiden predikaatin yksiköllisyydessä ei itse asiassa ole sen jälkeen mitään selitettävää, kun huomaamme subjektin puolidefiniittisyyspiirteen» (mps. 160). Tätä selitystä minun on vaikea ymmärtää. Ovathan kai seuraavienkin lauseiden subjektit eräänlaisia yksikköjä: *Saappaat ovat säkissä. Uimahousut jäivät kotiin. Akkunarudun takaa näkyvät tyttölapsen kalpeat, kauhistuneet kasvot*. Miksi kuitenkin toisissa tapauksissa on kongruenssi ja toisissa inkongruenssi? Yleensähan kongruenssi seuraa kieliopillista muotoa eikä merkitystä — näin viimeksi mainituissa esimerkeissäkin — joten »puolidefiniittisyyteen» viittaaminen ei selitä tätä ilmiötä. Omasta puolestani viittaan antamaani selitykseen (Vir. 1954 s. 233).

3. Lauseiden eksistentiaalisuus. Olen kirjoitelmassani tullut siihen tulokseen, että partitiivisubjekti tulee kysymykseen ainoastaan eksistentiaalilauseissa (Vir. 1954 s. 226). SADENIEMI sen sijaan sanoo, käsiteltyään laajahkosti tätä kohtaa: »Prof. Ikolan määrittelemä eksistentiaalilause ei siis — mikäli olen hänet oikein käsittänyt — miltään kohdalta ole *p a r t i a a l i s e n s u b j e k t i n* esiintymisedellytys» (Vir. 1955 s. 13). Tämä näennäinen erimielisyys johtuu siitä, että Sadeniemi on tulkinut väärin eksistentiaalilauseetta koskevan selitykseni. Myönnän olleeni osaksi syypää tähän väärinkäsitykseen ja olen kiitollinen dos. Sadeniemelle siitä, että näin saan aiheen ja tilaisuuden selvittää tätä esitykseni kohtaa.

Sadeniemi tulkitsee tarkoittamani eksistentiaalilauseen siten, että se »on

⁴ Eri kysymys on, onko Penttilän käytäntöön ottama termi muista syistä tarpeellinen tai hyödyllinen. Tämän kysymyksen perinpohjainen pohtiminen veisi tässä yhteydessä liian pitkälle, mutta haluan kuitenkin viitata pariin näkökohtaan, jotka näyttävät puhuvan tämän oppisanan tarkoituksenmukaisuutta vastaan. »Puolidefiniittinen spesies» ei mielestäni ole täysin rinnastettavissa muihin spesieskategorioihin. Sellaiset sanat kuin *poika* ja *kasvot* voivat esiintyä definiittisinä tai indefiniittisinä, mutta eivät koskaan »puolidefiniittisinä». Sen sijaan esim. sanat *saappaat* ja *poikaset* (yhtä saapasparia tai yhtä poikasarjaa tarkoittaessaan) voivat esiintyä definiittisinä tai »puolidefiniittisinä», mutta eivät indefiniittisinä (jos nim. »puolidefiniittinen spesies» erotetaan eri kategoriaksi). Indefiniittisen ja »puolidefiniittisen» spesieksen välinen ero ei siis perustu sanan yksityisen esiintymän ominaisuuksiin niin kuin indefiniittisen ja definiittisen ero, vaan johonkin sellaiseen, mikä vakinaisesti kuuluu sanan merkitykseen. »Puolidefiniittisten» sanojen kategoriaa luonnollisempi ja tärkeämpi on sellainen kategoria, johon kuuluvat niiden lisäksi kaikki sellaiset sanat, jotka »käyttäytyvät lauseessa puolidefiniittisten tavoin» (esim. *korvat* lauseessa *Mieheltä paleltui korvat* ja *kasvot* lauseessa *Akkunaan ilmestyi kalpeat kasvot*). Tämän kategorian määrittelemiseen riittänee sanonta *monikkumuotoiset jaottomat sanat*.

lause, jonka predikaatti on eksistentiaalinen (merkitsee olemassa oloa, olemaan tuloa, olemasta lakkaamista, olon muutosta) ja jossa psykologisena subjektina on paikallissijassa oleva lokaliteettia tai olotilaa merkitsevä ilmaus (tai vain ilmaisematta jäänyt semmoisen mielle) ja psykologisena predikaattina kieliopillinen subjekti» (Vir. 1955 s. 10). Itse en tässä yhteydessä ollenkaan puhunut psykologisesta subjektista eikä psykologisesta predikaatista, koska näillä käsitteillä ei mielestäni ole tässä ratkaisevaa merkitystä. Aiheena väärinkäsitykseen lienee lähinnä ollut sanontani, että eksistentiaalilauseessa »on kysymys lokaliteetista tai olotilasta, jonka sisällöstä lause ilmoittaa jotakin» (Vir. 1954 s. 226). Oikeastaan en tarkoittanut tätä sanontaa varsinaiseksi täsmälliseksi määritelmäksi eikä tullut sen muotoa niin tarkoin punninneeksi, kuin olisi pitänyt. Toivoin esimerkkieni osaltaan selvittävän asiaa; niiden joukossa onkin sellaisia, jotka ovat ristiriidassa Sadeniemen tulkinnan kanssa.⁵ Tarkoitin selitykseni ymmärrettäväksi sillä tavoin, että sen puitteisiin sopisi sellainenkin lause kuin *Talon tyttäriä on palvelijainakin* (vrt. SADENIEMI Vir. 1955 s. 10). Käsittäisin tämänkin lauseen ilmoittavan jotakin »palvelijain ammattikunnan, olotilan» sisällöstä; sehän on suunnilleen = 'talon tyttäriä sisältää palvelijainkin ammattikunta t. olotila'. Mutta joka tapauksessa on syytä ottaa eksistentiaalilauseeseen käsite uudelleen tarkasteltavaksi.

Asian ydin on siinä, että lause ilmaisee olemassa olemista (tai myös sen alkamista tai loppumista). Tämänhän sanoo nimityskin: eksistentiaalilause. AIRILAA mukaillen voidaan sanoa, että lause tällöin ilmaisee subjektin tarkoitteen olemassa olevaksi (tai olemassa olemattomaksi), sen olemassaoloa ei edellytetä (ks. AIRILA Kielellisten ilmiöiden perusteleemisestä, SUST 52, ss. 17—18; vrt. IKOLA Vir. 1954 s. 225).

Olemassa olemista voidaan ajatella pitämättä silmällä mitään rajallista paikkaa: jotakin joko on tai ei ole olemassa (maailmankaikkeudessa), muita vaihtoehtoja ei ole. Näin käsitettyä olemassaoloa merkitsevät esim. seuraavat lauseet: *On olemassa monenlaisia kasveja ja eläimiä. Ihmisiä ei silloin vielä ollut.*

Olemassa olemista voidaan ajatella myös suppeammasta näkökulmasta. Maailmankaikkeuden sijaan astuu tällöin rajallinen lokaliteetti tai olotila, jonka kannalta asiaa tarkataan. Ratkaisevaa on, että lokaliteettia (olotilaa) ei ajatella muiden lokaliteettien vastakohtana, vaan muut jätetään kokonaan huomioon ottamatta; asia ilmaistaan samoin kuin jos ajateltu lokaliteetti olisi ainoa. Jos sanotaan, että lokaliteetissa L on olio tai esine a , ei tällöin e d e l y t e t $ä$ a :n olemassaoloa, ei lähdetä siitä, että a joka tapauksessa olisi jos-

⁵ Tässä yhteydessä sopinee oikeista painovirhe, joka on Sadeniemen kirjoituksessa minun artikkelistani otetussa sitaatissa Vir. 1955 s. 10 r. 12 ylh.: on kysymys siitä, missä he ovat. P.o.: on kysymys pojista ja siitä, missä he nyt ovat.

sakin, että se siis olisi muualla, ellei se olisi *L*:ssä. Jos tätä edellytetään, ei lause enää ilmaise *a*:n olemassaoloa, vaan ainoastaan sijaintipaikan. Koetan valaista asiaa muutamalla esimerkillä. Lause *Kattilassa on vettä* ilmaisee veden olemassaolon yksinomaan kattilan kannalta. Tarkoitettun vesierän olemassaoloa ei edellytetä, ei lähdetä siitä, että se joka tapauksessa olisi olemassa. Voitaisiinhan muuten aivan asiallisesti ajatellakin, että tämä ainemäärä toisessa tilanteessa olisi esim. höyryä. Lause ei sano näistä muista mahdollisuuksista mitään, vaan ilmaisee jotakin vain kattilan sisällöstä. Sanottu pitää paikkansa yhtä hyvin, vaikka sana *vetä* olisi psykologinen subjekti: *Vettä on kattilassa*.

Jos taas kieltävässä eksistentiaalilauseessa sanotaan, että *L*:ssä ei ole *a*:ta, ei edellytetä, että *a* on jossakin muualla. Kysymys siitä, onko *a* olemassa muualla jätetään avoimeksi, huomioon ottamatta; asiaa ajatellaan vain *L*:n kannalta. Eksistentiaalilause *Kattilassa ei ole vettä* ei tarkoita vesierää, jonka edellytettäisiin olevan jossakin muualla. Siitä, mitä kattilan ulkopuolella on tai ei ole, ei lause sano mitään. Tämä ei merkitse sitä, että subjektin välttämättä pitäisi olla spesiekseltään indefiniittinen. Sillanpään lauseessa *Ei tullut enää Annaa* (ks. Vir. 1954 s. 227) ei subjekti ole indefiniittinen. Kuitenkaan ei lause sano, että Anna oli muualla, vaan jättää avoimeksi senkin mahdollisuuden, ettei häntä (enää) ollut olemassakaan. Usein tietenkin selviää tekstiyhteydestä tai tilanteesta, onko subjektin tarkoite muualla olemassa vai ei, mutta se ei ole ratkaisevaa. Ratkaiseva on kulloinenkin *n ä k ö k u l m a*. Niinpä Sadeniemi toteaa, että lause *Kirkko ei näy tänne* merkitsee käytännöllisesti katsoen samaa kuin *Kirkkoa ei näy tänne* (Vir. 1955 s. 13). Vain näkökulma on erilainen: edellinen lähtee siitä, että kirkko on olemassa, jälkimmäinen taas ei sano siitä mitään, vaan jättää huomioon ottamatta kaiken, mikä on senkertaisen näköpiirin ulkopuolella. Edellinen ei ole eksistentiaalilause, jälkimmäinen on.

Edellä olevasta toivoakseni selviää, mitä tarkoitan sanoessani, että eksistentiaalilause on lause, joka ilmaisee olemassa olemista.

Tutkiakseni esittämiäni sääntöjen paikkansapitävyyttä ryhdyn nyt tarkastelemaan lähinnä Sadeniemen käsittelemiä esimerkkilauseita yllä suorittamani selvittelyn valossa. Suoritan tämän tarkastelun aikaisemmassa kirjoitelmassani Vir. 1954 s. 230 olevan asetelman mukaisessa järjestyksessä (A. Sisällykseltään kieltävät tai epäilevät eksistentiaalilauseet; B. Sisällykseltään myöntävät eksistentiaalilauseet: 1. Subjekti jaoton, 2. Subjekti jaollinen).

4. Sisällykseltään kieltävät tai epäilevät eksistentiaalilauseet. Kirjoitelmassani päädyin sääntöön, että sisällykseltään kieltävän tai epäilevän lauseen subjekti on partitiivissa, jos lause on eksistentiaalilause.

nen, mutta muuten nominatiivissa (Vir. 1954 ss. 226 ja 230). Asiallisesti aivan sama käsitys sisältyy SADENIEMEN toteamukseen, että kieltävissä »eksistentiaalilauseissa» (S:n tarkoittamassa mielessä) nominatiivisubjekti edellyttää, että subjektin tarkoite on olemassa (minun terminologiani mukaan ei tällainen lause ole eksistentiaalinen), mutta partitiivisubjekti jättää ilmaisematta, onko subjektin tarkoitetta olemassa (tähän olisi lisättävä: tai kieltää sen olemassaolon; kummassakin tapauksessa lause on minunkin terminologiani mukaan eksistentiaalinen) (ks. SADENIEMI Vir. 1955 s. 12).

Vaikka Sadeniemen esitys tässä kohdassa ei eroa minun kannastani juuri muun kuin terminologian suhteen, on syytä kuitenkin tarkastella hänen esimerkkilauseitaan oman käsitykseni valossa. Lauseessa *Pöydällä ei ole mitaleja* (SADENIEMI mps. 11—12) pidetään silmällä vain *pöydällä*-sanana ilmoittamaa lokaliteettia ja on kysymys mitalien olemassaolosta tässä lokaliteetissa; lause ei sisällä sellaista ajatusta, että tarkoitetut mitalit ovat olemassa jossakin muualla. Lause on siis eksistentiaalinen ja sääntömme mukainen. Tämä pitää yhtä hyvin paikkansa lauseesta *Mitaleja ei ole pöydällä*, jossa kielipillinen subjekti on psykologisena subjektina. Tämäkään lause ei sisällä sellaista ajatusta, että tarkoitetut mitalit ovat olemassa jossakin muualla. Samoin on laita lauseissa *Naulassa ei ole avainta* ja *Avainta ei ole naulassa*. Sen sijaan lauseessa *Avain ei ole naulassa* lähdetään siitä, että avain kuitenkin on jossakin», kuten Sadeniemi sanoo (mps. 12), joten lauseessa on kysymys vain avaimen sijaintipaikasta eikä olemassaolosta. Lauseesta *Naulassa ei ole avain* sanoo Sadeniemi: »jos on puhe määrävaimesta, se on olemassa» (mps. 12). Minun kielitajuni mukaan tässä lauseessa täytyy olla puhe määrävaimesta (muuten sanottaisiin: *Naulassa ei ole avainta*). Tämäkin lause siis edellyttää avaimen olemassaoloa eikä ole eksistentiaalinen. Myös lauseissa *Mitalit eivät ole pöydällä* ja *Pöydällä eivät ole mitalit* on kysymys vain mitalien sijaintipaikasta (mitalit ovat jossakin muualla kuin pöydällä) eikä olemassaolosta, joten nekin eivät ole eksistentiaalisia.

Muutkin Sadeniemen esimerkkilauseet ovat sääntömme mukaisia. Niinpä seuraavat lauseet ovat eksistentiaalisia: *Ruotsalaisväestöä ei asu sisämaassa*. *Vihollisia ei ollut kukkulalla 83*. *Mahtoiko ruokaa olla edes komerossa? Talon tyttäriä ei ole paljonkaan palvelijoina*. *Talossa ei ole isäntää, vaan emäntä* (sen sijaan *Talossa ei ole isäntä, vaan emäntä* »edellyttää isännän sillä hetkellä olevan jossakin muualla», kuten Sadeniemi sanoo mps. 12, eikä siis ole eksistentiaalilause). *Penikoilla ei vielä ole silmiä*. *Kellon lyöntiä ei kuulu* (lause *Kellon lyönti ei kuulu* ei ole eksistentiaalinen). *Vieraita ei tule* (lause *Vieraat eivät tule* ei ole eksistentiaalinen). *Ei kuole rikasta noitaa eikä viisasta vanhaapiikaa*. *Sukulaisiani ei asu Haminaassa*. Muutamat muut esimerkit kaipaavat hieman selitystä. Lauseessa *Silloin ei minua enää ole tule* vain partitiivi kysymykseen, koska siinä on kysymys olemassaolosta

yleensä (so. maailmankaikkeudessa) eikä siis ole mahdollista ajatella, että subjektin tarkoite olisi olemassa jossakin muualla (vrt. *Ihmisiä ei silloin vielä ollut*, kohta 3). Toisaalta taas ei voida partitiivia käyttäen sanoa *Häntä on harvoin ollut täällä*, koska lauseen sisältö selvästi edellyttää subjektin tarkoitteen olemassaoloa. Mutta jos *olla*-verbi korvataan verbillä *näkyä*, voidaan partitiivia käyttää: *Häntä on harvoin näkynyt täällä* (ks. SADENIEMI mps. 11). *Sinua ei ole näkynyt pitkään aikaan* (mps. 13). Vertaisin näitä lauseeseen *Sinun ääntäsi ei ole moneen aikaan kuulunut*. Tässäkin on ääni itse asiassa ollut koko ajan olemassa, mutta lause ei sano, onko sitä kuulunut muuallakaan. Tässä lauseessa ajatellaan siis parhaillaan kuuluvaa, ilmassa kaikuvaa ääntä. Samoin ei lause *Häntä on harvoin näkynyt täällä* sano, onko häntä näkynyt muuallakaan. Siinä ajatellaan hänen julkisesti näkyvää, katseilta suljetun kotipiirin tms. ulkopuolella esiintyvää hahmoaan. Lause *Eikö sitä Tiinaa tullu sinne Heikkalaan päin?* tuntuu oudolta siksi, että asiallisesti on luonnollista edellyttää Tiinan olemassaoloa. Tämä murteellinen partitiivin käyttökin selittyy eksistentiaalisesta näkökulmasta: kysymys on siitä, ilmestyikö puhutellun (puhuttujen) näköpiiriin Tiinaa, saiko tämä näköpiiri sisällökseen häntä.

5. Sisällykseltään myöntävät eksistentiaalilauseet, joissa on jaoton subjekti. Sisällykseltään myöntävän lauseen jaoton subjekti on aina nominatiivissa. Tämä seikka lienee siksi yleisesti tunnustettu, ettei sitä tarvitse enää tässä perustella (ks. AIRILA SUST 52 s. 19; IKOLA Vir. 1954 ss. 227 ja 230; SADENIEMI Vir. 1955 s. 11). Aikaisemmassa kirjoitelmassani tulin lisäksi siihen tulokseen, että predikaatti on subjektin luvusta riippumatta yksikössä, jos lause on eksistentiaalinen (Vir. 1954 ss. 227—230). Tätä seikkaa on syytä vielä kosketella, koska SADENIEMI on esittänyt toisenlaisen käsityksen subjektin ja predikaatin välisen inkongruenssin edellytyksistä.

Lause *Säkissä on saappaat* ilmaisee, että lokaliteetti (*säkissä*) sisältää saappaat, että on olemassa saappaat, jotka ovat (tarkoitettussa) säkissä. Saappaiden olemassaoloa ei edellytetä; lauseesta ei voida lukea, että tarkoitettut saappaat olisivat jossakin muualla, jos ne eivät olisi säkissä. Lause siis ilmaisee olemassa olemista ja on eksistentiaalinen; siksi sen predikaatti on yksikössä subjektin monikollisuudesta huolimatta. Sen sijaan lauseet *Saappaat ovat säkissä* ja *Säkissä ovat saappaat* edellyttävät tarkoitettujen saappaiden olemassaoloa. Lähdetään siitä, että nämä saappaat joka tapauksessa olisivat jossakin, joten nämä lauseet ilmaisevat vain saappaiden sijaintipaikan. Lauseet eivät ole eksistentiaalisia, ja siksi predikaatti noudattaa subjektin kieliopillista lukua.

Lauseeseen *Säkissä on saappaat* verrattavia ja siis eksistentiaalisia ovat myös seuraavat Sadeniemen mainitsemat esimerkit: *Koivussa on jo isot lehdet*. Ohjel-

massa seuraa iltautuiset. Akkunaan ilmestyi kalpeat kasvot. Siihen on olemassa hyvät edellytykset. Lapissa on epäedulliset ilmastosuhteet. Miehillä oli mukanaan kirveet. Siellä on nyt johdossa uudet miehet. Helsingissä on kaduilla nykyään kaikkialla sähkölamput. Kissalla on poikaset. Koulussa on huonot opetusvälineet. Suomessa on kylmät talvet.⁶ Nämä lienevät kaikki siksi selviä tapauksia, etteivät ne kaipaa kommentaareja.

Sadeniemi toteaa: »Vaikka sanotaankin *Pihalla juoksee poikia*, ei hevinkin sanottane — tai kirjoitettane — *Pihalla juoksee Niemelän lapset*. Mikä hyvänsä eksistentiaalilause, jossa lokaliteetti on psykologisena subjektina, ei ilmeisesti ole inkongruentti» (Vir. 1955 s. 13). Tämä päätelmä on Sadeniemen kannalta ajatellen oikea, mutta on huomattava, että viimeksi mainittu lause ei minun terminologiani mukaan ole eksistentiaalinen, joten on täysin odotuksenmukaista, että predikaatin siinä täytyy olla kongruentti. Ilmaus *Niemelän lapset* on merkitykseltään sellainen, että on pakko edellyttää sen tarkoite olemassa olevaksi, on pakko lähteä siitä, että on olemassa tällainen »Niemelän lapsisto», ennen kuin siitä voidaan juuri mitään positiivista sanoa. Tästä seuraa, että on vaikea muodostaa sellaista eksistentiaalilauseetta, jonka subjektina olisi nominatiivimuoto *Niemelän lapset*. Mahdollinen lienee enintään vain jokin sellainen pelkkää olemassaoloa merkitsevä lause kuin *On olemassa Niemelän lapset*. Sen sijaan voidaan kyllä sanoa *Pihalla juoksee Niemelän lapsia*, joka tarkoittaa suunnilleen: 'on olemassa sellaisia N:n lapsia, jotka (nyt) juoksevat pihalla'. Voidaan myös muodostaa kieltävä eksistentiaalilause *Pihalla ei ole Niemelän lapsia*, joka jättää avoimeksi, onko heitä muuallakaan.

Sadeniemi vertaa toisiinsa lauseita *Ohjelmassa seuraa iltautuiset* ja *Akkunaruudun takaa näkyvät tyttölapsen kalpeat, kauhistuneet kasvot* ja selittää, että subjektin tarkoitteen ja lokaliteetin keskinäisen suhteen »kiinteys» aiheuttaa edellisessä inkongruenssin ja vastaavasti tämän suhteen »löyhyys» jälkimmäisessä kongruenssin (Vir. 1955 ss. 15—16). Tähän näkökohtaan on jo AHLMAN kiinnittänyt huomiota (Vir. 1928 ss. 135—136). Mainituissa esimerkeissä ilmenevä inkongruenssin ja kongruenssin vastakohta selittyy kuitenkin yhtä hyvin siitä säännöstä, että eksistentiaalilauseeseen predikaatti on aina yksikössä. Lause *Ohjelmassa seuraa iltautuiset* on näet eksistentiaalinen, mutta toinen esimerkkilause ei ole, sillä se edellyttää kasvojen olemassaoloa ja ilmoittaa jotakin vain niiden sijainnista. Myönnän kyllä, että mainitunlainen »kiinteyskin» vaikuttaa asiaan. Sen vaikutus on kuitenkin vain välillistä: se tekee jaottomaksi sanan, joka muuten olisi jaollinen.⁷ Ratkaiseva on siis jaollisuuden ja jaottomuuden vasta-

⁶ Samoin olisi tulkittava Sadeniemen mainitsema lause *Näissä alioikeuksissa toimi tuomareina etupäässä muukalaiset miehet*, mikäli se voidaan katsoa suomen kielen mukaiseksi.

⁷ Sadeniemi käsittää subjektin tarkoitteen ja lokaliteetin keskinäisen suhteen kiinteäksi myös lauseessa *Koivussa on tuulenpesiä* (Vir. 1955 s. 15). Tuskin kuitenkaan ajatellaan tuulenpesien »oleellisesta tai vakinaisesti» kuuluvan koivuun; ei voitane sanoa: *Koivussa on isot*

kohta. Lauseet *Koulussa on huonoja opetusvälineitä* ja *Koivussa on pieniä lintuja* ovat molemmat eksistentiaalisia, ja kummassakin on jaollinen subjekti. Jos ajatellaan kouluun »oleellisesti tai vakinaisesti kuuluvaa» opetusvälineistöä, niin sana *opetusvälineet* on jaoton ja sanotaan: *Koulussa on huonot opetusvälineet*. Sen sijaan jälkimmäisessä lauseessa ei voida käyttää *linnut*-sanaa jaottomana, ja siksi ei voida sanoa: *Koivussa on pienet linnut*. Näin ollen ei ole tarpeen mainita säännössä Ahlmanin ja Sadeniemen tarkoittamaa »kiinteyttä» ja »löyhyyttä».

Aikaisemmassa kirjoitelmassani tulin siihen tulokseen, että sisällykseltään myöntävän eksistentiaalilauseen jaoton subjekti (joka on aina nominatiivissa) on spesiekseltään useimmiten indefiniittinen, mutta ei kuitenkaan aina (Vir. 1954 ss. 228—230). Niinpä se on definiittinen mm. siteeraamassani Sillanpään virkkeessä: »*En minä ymmärrä, mutta niinkauan kuin minä olen tässä talossa ollut, niin siinä on aina ollut nuo samat pesät*». Tämä esimerkki on muutenkin valaiseva, koska siinä erikoisen selvästi ilmenee näkökulman eksistentiaalisuus. Tässähän ei voida juuri ajatellakaan lähdeä siitä, että nuo pesät joka tapauksessa olisivat olemassa jossakin; päinvastoin: pesät on siihen rakennettu, ja elleivät ne olisi siinä, ei s a m o j a pesiä olisi muuallakaan.

6. Sisällykseltään myöntävät eksistentiaalilauseet, joissa on jaollinen subjekti. Kirjoitelmassani tulinsiihen tulokseen, että sisällykseltään myöntävän eksistentiaalilauseen partitiivisubjekti on aina jaollinen ja spesiekseltään indefiniittinen (Vir. 1954 ss. 227 ja 230). Kun jaollisuus ja jaottomuus käsitetään SADENIEMEN ja PENTTILÄN tavalla, ovat ilmeisesti toisaalta kaikki eksistentiaalilauseiden nominatiivisubjektit jaottomia (esim. *Minulla on jauhot*). Tästä saadaan sääntö, että sisällykseltään myöntävän eksistentiaalilauseen jaollinen subjekti on aina partitiivissa (ja indefiniittinen). Tällaisen lauseen jaoton subjekti taas on aina nominatiivissa, kuten olemme todenneet.

Tätäkin sääntöä on syytä kokeilla Sadeniemen mainitsemien esimerkkilauseiden valossa. Lause *Pöydällä on mitaleja* on selvästi eksistentiaalinen; sen subjekti on jaollinen ja indefiniittinen. Samoin on laita lauseessa *Mitalaja on pöydällä*. Sen sijaan lauseet *Mitalit ovat pöydällä* ja *Pöydällä ovat mitalit* edellyttä-

tuulenpesät. Sadeniemi kyllä itse huomauttaakin, että tuo »kiinteys» on häilyvä käsite. Vielä vaikeampi on yhtyä siihen hänen käsitykseensä, että omistajanadessiivin ja subjektin tarkoitteiden suhde käsitetään aina kiinteäksi. Näin hän selittää mm. lauseen *Minulla on mukana ne mitalit, joita halusit nähdä*. Miten mitalit oleellisesti tai vakinaisesti kuuluisivat *minulla*-sanan tarkoitteeseen? On ilmeistä, että predikaatin yksiköllisyys tässä on selitettävä toisin. Palaan tähän kysymyksen tuonnempana.

vät mitalien olemassaoloa, lähtevät siitä, että ne joka tapauksessa ovat jossakin. Nämä lauseet eivät siis ole eksistentiaalisia; siksi niissä on subjekti nominatiivissa ja predikaatti monikossa. Myös lause *Muutamat mitalit ovat pöydällä* edellyttää tarkoitettujen mitalien olemassaoloa ja ilmaisee vain niiden sijainnin, samoin *Pöydällä ovat ne mitalit, joita halusit nähdä*.

Eksistentiaalisia ja sääntömme mukaisia ovat seuraavatkin lauseet, joissa on jaollinen, indefiniittinen partitiivisubjekti: *Ruotsalaisväestöä asuu Ahvenanmaalla sekä Pohjanlahden ja Suomenlahden rannikolla. (Partio yritti palata, mutta) vihollisia oli jo selkäpuolellakin. (Poika etsi ruokaa, kunnes huomasi, että) sitä oli keittiön pöydällä. Talonkin tyttäriä on palvelijoina. Talon tyttäriä on palvelijoinakin* (ks. tämän kirjoituksen kohta 3). *Sukulaisiani asuu Haminassa. Koiussa on tuulenpesiä. Pöydässä on hyvää ruokaa*. Viimeksi mainittuun esimerkkiin verrattakoon lausetta *Hotellissa on hyvä ruoka*, jonka subjekti on jaoton ja siksi nominatiivissa (vrt. SADENIEMI Vir. 1955 s. 14 alav.).

Kun jaollisuus ja jaottomuus käsitetään Sadeniemen ja Penttilän tavoin, jolloin eksistentiaalilauseen nominatiivisubjekti on aina jaoton, niin siitä seuraa, ettei Vir. 1954 s. 229 esittämäni spesiestä koskeva sääntö (sama sääntö toistettu s. 242, kohta 2) sellaisenaan pidä paikkaansa. Partitiivi kyllä osoittaa sisällykseltään myöntävässä eksistentiaalilauseessa indefiniittisyyttä, kuten mainitussa kohdassa sanotaan, mutta nominatiivi on tällaisissa lauseissa mahdollinen vain, jos subjekti on jaoton, ja silloin voi spesies vaihdella.

7. Sisällyksen myöntävyys ja kieltävyys. SADENIEMI mainitsee muutamia sellaisia esimerkkejä, jotka ensi silmäyksellä eivät näytä olevan sopusoinnussa edellä esittämieni sääntöjen kanssa. Sellainen on mm. lause *Antilla ei ole ruskeat silmät*. Sadeniemen mukaan tämä lause »sanoo, että Antilla on muut kuin ruskeat silmät, ei-ruskeat silmät; kiello kohdistuu vain attribuuttiin» (Vir. 1955 ss. 12—13). Tämä selitys jo osoittaakin, mistä tässä on kysymys. Lause ilmoittaa, että Antilla on silmät, se ilmoittaa olemassaoloa ja on eksistentiaalinen. Koska kiello kohdistuu vain attribuuttiin ja lause siis ilmoittaa, että jotakin on olemassa, niin se on sisällykseltään myöntävä eksistentiaalilause, joten siinä säännön mukaisesti on predikaatti yksikössä ja subjekti — koska se on jaoton — nominatiivissa. Verrattakoon toisiinsa lauseita *Antilla ei ole harmaat hiukset* ~ *Antilla ei ole harmaita hiuksia*. Edellinen ilmaisee, että Antilla on jotakin (hiukset, jotka eivät ole harmaat), jälkimmäinen, että hänellä ei ole jotakin (harmaita hiuksia). Siitä, onko Antilla yleensä hiuksia, ei jälkimmäinen lause sano mitään. Sisällykseltään myöntävä eksistentiaalilause on myös *Hänellä ei ole kovinkaan iso palkka* (= on melko pieni palkka, ks. SADENIEMI mps. 13). Samoin seuraava Viritäjältä merkitsemäni lause: *Kielessä ei näet suinkaan ole vain yksi systeemi, siinä*

on niitä monia ja mitä erilaisimpia (Vir. 1944 s. 115). Virkkeen ensimmäinen lause ilmoittaa, että kielessä on useampi kuin yksi systeemi; kielto kohdistuu attribuuttiin *vain yksi*. Sisällykseltään myöntävä eksistentiaalilause on seuraavakin: *Jollei tällä kirjailijalla olisi omat rajoituksensa, ihailtaisin häntä varmaan* — — — (eräästä päivälehdestä). Lauseen sisällys on myöntävä: kirjailijalla on omat rajoituksensa.

8. Adessiivin ja *olla*-verbin muodostama omistuskonstruktio. Selitystä kaipaavat vielä esimerkit *Minulla on mukanani ne mitalit, joita halusit nähdä* ja *Pöydällä ovat ne mitalit, joita halusit nähdä*. Miksi edellisen predikaatti on yksikössä, mutta jälkimmäisen monikossa? Edellä (kohta 5, alav. 6) jo totesin epätydyttäväksi sen SADENIEMEN selityksen, että omistajanadessiivin ja subjektin tarkoitteiden suhde käsitettäisiin aina »kiinteäksi» ja että predikaatin yksiköllisyys johtuisi siitä. Molemmissa puheena olevissa lauseissa on jaollinen subjekti. Olen edellä todennut, että jaollinen nominatiivisubjekti aina tarkoittaa jotakin, minkä olemassaolo on edellytetty, joten lause ei silloin voi olla eksistentiaalinen (ks. kohtaa 6). On siis todettava, että lause *Minulla on mukanani ne mitalit . . .* ei ole edellä esittämäni sääntöjen mukainen, koska siinä vallitsee subjektin ja predikaatin inkongruenssi, vaikka lause ei ole eksistentiaalinen. Tiedämme, että omistajanadessiiviin liittyvä *olla*-verbin muoto on aina yksikössä, ja koska tällaiset lauseet kuitenkin eivät aina ole eksistentiaalisia, on ilmeistä, että ne muodostavat poikkeuksen edellisistä säännöistä. Näin PENTTILÄkin selittää tässä esiintyvän yksiköllisyyden (Vir. 1955 s. 159). Tässä ilmenee oikeastaan sama adessiivin ja *olla*-verbin muodostaman omistuskonstruktion poikkeuksellisuus, joka on vienyt sellaisiinkin sanontoihin kuin *Minulla on sinut* ja *Äidillä on teidät*. Nämä osoittavat, että omistettua tarkoittava sana on osittain saanut objektin funktion (ks. IKOLA Vir. 1954 ss. 213—215). Tämä tosiasia selittää sen, että predikaatin muoto on riippumaton omistettua osoittavan sanan numeruksesta.

Tarkkaava lukija lienee huomannut, että tässä esittämäni omistuskonstruktion erikoisasmaa koskeva selitys merkitsee aikaisempaan kirjoitelmaani verrattuna täydennystä.

9. Subjektin sijaa sekä subjektin ja predikaatin numeruskongruenssia koskevat säännöt. Koska edellä olen parissa kohdassa tarkistanut aikaisempaa käsitystäni, lienee aiheellista vielä havainnollisuuden vuoksi esittää yhteen koottuina ja muutamilla esimerkeillä valaistuina ne säännöt, joita toisaalta subjektin sija (nominatiivi ~ partitiivi) ja toisaalta subjektin ja predikaatin välinen numeruskongruenssi

käsitykseni mukaan seuraa. Seuraava säännöstö korvaa Vir. 1954 s. 230 esittämäni asetelman⁸:

I) Lause ei eksistentiaalinen: predikaatti kongruoi, subjekti aina nominatiivissa (esim. *Jättiläiset rakensivat kirkon. Pojat juoksevat pihalla. Mitalit ovat pöydällä. Pöydällä ovat mitalit. Mitalit eivät ole pöydällä. Pöydällä eivät ole mitalit. Avain ei ole naulassa. Naulassa ei ole avain*).

Muist. Omistajanadessiivin ohessa predikaattina oleva *olla*-verbi on kuitenkin subjektin luvusta riippumatta aina yksikössä (esim. *Minulla on mukana ni ne mitalit, joita halusit nähdä*).

II) Eksistentiaalilause: predikaatti ei kongruoi.

A) Sisällykseltään kieltävä tai epäilevä: subjekti aina partitiivissa (esim. *Miestä ei näy eikä kuulu. Naulassa ei ole avainta. Avainta ei ole naulassa. Pöydällä ei ole mitaleja. Mitaleja ei ole pöydällä. Penikoilla ei vielä ole silmiä. Onko tässä kunnassa kansakoulua?*)

B) Sisällykseltään myöntävä:

1) Subjekti jaoton: nominatiivi (esim. *Naulassa on avain. Hotellissa on hyvä ruoka. Pussissa on jauhot. Säkissä on saappaat. Mieheltä palettui korvat. Hänellä ei ole kovinkaan iso palkka. Antilla ei ole ruskeat silmät*).

2) Subjekti jaollinen: partitiivi, spesies indefiniittinen (esim. *Pöydällä on ruokaa. Pussissa on jauhoja. Pöydällä on mitaleja. Mitaleja on pöydällä*).

10. Genetiivin ja subjektin tai objektin sijan vastakohtaisuus. Aikaisemmassa kirjoittelmassani olen tullut siihen tulokseen, että lauseen eksistentiaalisuudesta riippuu myös toisaalta genetiivin ja toisaalta subjektin tai objektin sijan vastakohtaisuus yksipersonaisten verbien ohessa sekä partisiippirakenteessa ynnä *antaa-*, *sallia-* ja *käskää-*verbien ohessa (Vir. 1954 ss. 230—232). Näissäkin tapauksissa on eksistentiaalisuus ymmärrettävä edellä esittämälläni tavalla. Viittaan vain lauseisiin *Viiden suomalaisen osanottajan oli määrä saapua tänään ja Tänään oli määrä saapua viisi suomalaista osanottajaa*. Edellisessä edellytetään nämä viisi osanottajaa olemassa oleviksi ja lause sanoo, että heidän oli määrä matkustaa, siirtyä (kotimaastaan) tänne. Kysymys on heidän olinpaikastaan eikä olemassaolostaan, joten lause ei ole eksistentiaalinen. Jälkimmäinen lause sen sijaan ei edellytä osanottajien olemassaoloa. Lauseen sisältämä ajatus voitaneen tulkita niinkin, että asianomaiset henkilöt muuttuvat osanottajiksi vasta kilpailupaikkakunnalle saa-

⁸ Ne seikat, joiden suhteen nyt olen tarkistanut käsityksiäni, sisältyvät siihen aikaisemman kirjoitelmani vajaan sivun mittaiseen kappaleeseen, joka alkaa Vir. 1954 s. 228 alhaalta (Predikaatti voi olla — — —) ja päättyy seuraavan sivun alaosaan (— — — jäivät tänne.). Lukija, joka haluaa alusta asti tutustua esitykseeni, voi siis jättää huomioon ottamatta tämän kappaleen (ja lisäksi s. 230 olevan säännösten sekä s. 242 olevan säännön n:o 2, jotka sisältävät osaksi samoja asioita).

puessaan. Lause ilmoittaa vain, että tänne piti ilmestyä viisi osanottajaa. Asiaa valaisee myös jo ennen mainitsemani Maiju Lassilan esimerkki: »*Tuokin vielä piti siihen syntyä!*» Tässä on eksistentiaalinen näkökulma ja sen mukainen ilmaisutyyppi erityisen luonnollinen, kun on kysymys syntymisestä. Tällaisessa tapauksessa ei yleensä voida edellyttää asianomaista olemassa olevaksi.

OSMO IKOLA

Probleme der finnischen Satzlehre IV¹

Über den Subjektkasus und die Numeruskongruenz von Subjekt und Prädikat

In Virittäjä 1954 erörterte der Verf. unter gleichlautender Überschrift u. a. den Gebrauch von Nominativ und Partitiv als Subjektkasus und das Vorkommen eines Prädikats im Singular bei pluralischem Subjekt (S. 224 ff., Ref. 244). Anlässlich der Aufsätze von Matti Sadeniemi (Vir. 1955, S. 10 ff.) und Aarni Penttilä (Vir. 1955, S. 148 ff.) werden diese Fragen jetzt einer neuen Prüfung unterzogen.

Der von Penttilä vorgeschlagene neue Fachausdruck »halbdefinite Spezies« hilft uns nicht die Regel über den Subjektkasus einfacher gestalten, wie er geltend machen will. Es gibt nämlich bedeutende Ausnahmen von jener Regel, die er mit Hilfe dieses Terminus gebildet hat. Weiter stellt die »psychologische Singularität« des Subjekts in Existentialsätzen auch keine genügende Erklärung für die Inkongruenz des Prädikats bei einem pluralischen Subjekt dar, weil die Kongruenzverhältnisse sich sonst nach der grammatischen Form und nicht nach dem Sinn richten. Verf. verweist auf seine Bemerkungen Vir. 1954, S. 232 f., Ref. 244 f.

Im weiteren wird der Begriff *Existentialsatz* ausführlicher geprüft, weil die frühere Darstellung des Verf. in diesem Punkt nicht klar genug war und weil Sadeniemi sie z. T. missverstanden hat. Der Verf. hatte in diesem Zusammenhang die Begriffe »psychologisches Subjekt« und »psychologisches Prädikat« nicht erwähnt, weil sie hier keine entscheidende Rolle spielen. Ein Existentialsatz kann nun einfach als ein Satz, der ein Existieren od. Vorhandensein (bzw. dessen Beginnen od. Aufhören) ausdrückt, bezeichnet werden.

Existential sind z. B. die verneinenden Sätze *Naulassa ei ole avainta* 'am Nagel ist kein Schlüssel' und *Avainta ei ole naulassa* 'es ist kein Schlüssel am Nagel' (das Subj. *avainta* im Partitiv). In diesen Sätzen handelt es sich ausschliesslich um die mit dem Wort *naulassa* 'am Nagel' ausgedrückte Lokalität und um das Vorhandensein eines Schlüssels an dieser Lokalität. Ob der betr. Schlüssel außerhalb dieser Lokalität existiert oder nicht, bleibt offen. Die entsprechenden Sätze mit Subjekt im Nominativ sind dagegen nicht existential: *Naulassa ei ole avain* 'am Nagel ist nicht der Schlüssel' (sondern etw. anderes) und *Avain ei ole naulassa* 'der Schlüssel ist nicht am Nagel' (sondern anderswo). Sie setzen voraus, dass der betr. Schlüssel anderswo existiert; in diesen Sätzen handelt es sich also nicht um ein Existieren, sondern lediglich um die Ortsbefindlichkeit des Schlüssels (er ist ausserhalb der in Rede stehenden Lokalität).

Der bejahende Satz *Säkissä on saappaat* (Präd. on 3. Pers. Sing., Subj. *saappaat* Nominativ Plur.) 'im Sack sind [ein paar] Stiefel' ist auch existential. Es handelt sich nämlich hier um ein Existieren, d. h. um die Frage, was der Sack enthält, was es im Sack gibt. In den Sätzen *Saappaat ovat säkissä* 'die Stiefel sind im Sack' und *Säkissä ovat saappaat* 'im Sack sind die Stiefel' (beide mit Prädikat im Plural) geht man aber von der Voraussetzung aus, dass die betr. Stiefel jedenfalls irgendwo existieren; es handelt sich hier also nur um ihre Ortsbefindlichkeit, und solche Sätze sind nicht existential.

Wenn man die Existentialität in dieser Weise auffasst, kommt man zu folgenden Regeln, welche mit Ausnahme von ein paar

¹ Kap. I—III s. Virittäjä 1954, s. 209 ff., Ref. 243 ff.

Einzelheiten mit den vom Verf. früher gegebenen Regeln übereinstimmen:

1. In Existentialsätzen, die dem Inhalt nach verneinend bzw. zweifelnd sind, steht das Subjekt im Partitiv, z.B. *Avainta ei ole naulassa* 'es ist kein Schlüssel am Nagel'.

2. In Existentialsätzen, die dem Inhalt nach bejahend sind, steht das Subjekt ebenfalls im Partitiv, wenn es ein partitives Wort ist; dabei ist immer nur von einem unbestimmten Teil des damit bezeichneten Begriffes die Rede, die Spezies ist also indefinit; z.B. *Ruokaa on pöydällä* 'es ist Essen auf dem Tisch'.

3. In Existentialsätzen, die dem Inhalt nach bejahend sind, steht das Subjekt im Nominativ, wenn es ein impartitives Wort ist; dabei steht das Prädikat im Singular, auch wenn das Subjekt ein Nominativ Plural ist; z.B. *Säkissä on saappaat* 'im Sack sind [ein paar] Stiefel'.

4. In nicht-existentialen Sätzen dagegen steht das Subjekt durchgehend im Nominativ und das Prädikat kongruiert mit ihm im Numerus. Eine Ausnahme macht die Konstruktion vom Typ *minulla on* (Adessiv + 3. Pers. Sing. von *olla* 'sein') 'ich habe', wo das Prädikat immer im Singular steht.

OSMO IKOLA